

Van boek tot byte

Kunstpublicaties in transitie

Abstracts

Lieneke Nijkamp – Voorbeelden uit de VS: een inleiding op het Online Scholarly Catalogue Initiative (OSCI) van de Getty Foundation

Rubenianum

In 2008 lanceerde de Getty Foundation het Online Scholarly Catalogue Initiative: een project waarbinnen 9 musea de uitdaging zijn aangegaan om voor een deel van hun collectie een digitale bestandscatalogus te ontwikkelen. Het doel van het project is om verschillende modellen te creëren voor online catalogi waarmee de toegang tot museumcollecties vergroot wordt en wetenschappelijke informatie over de collecties op een vernieuwende manier kan worden gepresenteerd. Tegelijkertijd zijn juridische problemen en technologische vraagstukken zo veel mogelijk gezamenlijk aangepakt. Tijdens deze presentatie zullen de tussentijdse resultaten, inclusief enkele voordelen en valkuilen van online publiceren worden toegelicht aan de hand van drie reeds gepubliceerde modellen binnen dit initiatief.

Gwen Parry - De toekomst van de kunstexpert: online publiceren in tijden van toe-eigening

Rijksmuseum

Een paar jaar terug, anticiperend op de grote heropening in 2013, lanceerde het Rijksmuseum Rijksstudio. Rijksstudio stelt meer dan 200,000 werken uit de collectie van het museum gratis en in hoge resolutie online beschikbaar. De beelden kunnen gedownload en gemanipuleerd worden, waarbij het creatief toe-eigenen van meesterwerken wordt aangemoedigd, volledig zonder copyright. Door kunstwerken op deze manier beschikbaar te stellen, maakt de starheid omtrent de originaliteit en authenticiteit van kunst plaats voor toegankelijkheid; maak een tijdloos icoon hedendaags en persoonlijk. Beeldcultuur als collectief bezit, een thema veelal onderzocht door postmoderne kunstenaars, is hiermee een speelse werkelijkheid geworden.

Als voorloper op het gebied van museale digitalisering is het Rijksmuseum ook begonnen met een grootschalig online bestandscatalogusproject. Ter verrijking van de online weergaven van werken in Rijksstudio zetten we van steeds meer objecten in de collectie ook wetenschappelijk onderzoek op de website, als verdieping van de individuele objectomschrijvingen. Geschreven door wereldautoriteiten, zijn de entries het product van jarenlang onderzoek, waar onder meer stilistische, biografische en dendrochronologische analyses samenkomen, geïllustreerd met steunafbeeldingen in hoge resolutie. Met de gratis online publicatie van deze bestandscatalogi wordt actueel onderzoek naar werken in de collectie wereldwijd toegankelijk gemaakt, met visuele mogelijkheden die boeken niet kunnen evenaren. Bovendien kunnen ze makkelijk geactualiseerd worden naar de laatste inzichten.

Hoewel Rijksstudio niet bedoeld is om een bezoek aan het museum te vervangen, sterker nog, Rijksstudio inspireert enthousiasme voor de fysieke werken, zullen de online bestandscatalogi van het Rijksmuseum van dermate kracht en betrouwbaarheid moeten zijn dat ze de plek van tastbare boekpublicaties in kunnen nemen. Ze moeten een plaats vinden in een digitale cultuur vol vluchtige veranderlijkheid maar ook eindeloze mogelijkheden. Hoe kunnen we deze toegankelijke toekomst van wetenschappelijk publiceren begrijpen in het licht van de toe-eigening en 'democratisering' van kunst en kennis, waarbij de status van de expert lijkt te vervagen? En op welke manier kunnen we het wetenschappelijk niveau van online bestandscatalogi waarborgen en zichtbaar maken?

Deze lezing zal de verschuiving van gedrukte collectieboeken naar online object-based entries in een (kunst)historisch perspectief plaatsen en een optimistisch beeld schetsen van de wellicht onwennige maar grensverleggende toekomst van wetenschappelijke kunstpublicaties.

Nynke van der Wal – Bestandscatalogus online: voorbeeld uit de praktijk

Museum Boijmans Van Beuningen

Museum Boijmans Van Beuningen in Rotterdam beheert een prachtige, veelzijdige collectie van ca. 150.000 kunstwerken. De collectie biedt een overzicht van de kunstgeschiedenis. Ze beslaat oude schilder- en beeldhouwkunst, klassiek-moderne kunstwerken, hedendaagse kunst waaronder de stadscollectie, tekeningen en prenten, kunstnijverheid en design.

Het museum ziet het als een kerntaak om onderzoek te doen, te faciliteren en toegankelijk te maken. Lopende projecten zijn o.a. het herkomstonderzoek, onderzoek naar de surrealisten en naar oud-directeur Hannema.

Een van de onderzoeksprojecten die is uitgemond in een digitale catalogus is *Nederlandse tekeningen in de 15de en 16de eeuw*. In dit project bestudeerden vijf onderzoekers een groep van ongeveer 450 tekeningen, waarvan er ruim 400 in de digitale bestandscatalogus terecht kwamen. Naast de entries staan ook uitgebreide metadata en biografieën online. Sinds 6 april jl. is alles te zien op de nieuwe collectiesite van het museum:

<http://collectie.boijmans.nl/nl/research/nederlandse-tekeningen-uit-de-15de-en-16de-eeuw/de-collectie>

Een catalogus digitaal publiceren kan grote voordelen hebben, bijvoorbeeld in het gebruik van hyperlinks. Tegelijkertijd zijn er ook (technische) uitdagingen, zoals op het gebied van duurzaam beheer van alle informatie. Al met al een interessante ontwikkeling binnen het museale veld.

Anja Isabel Schneider & Evi Bert - Abstract / Art Against the Grain of Collective Sisyphus: The Case of Allan Sekula's Ship of Fools / The Dockers' Museum' (2010-2013)

KU Leuven & M HKA

Allan Sekula (°1951, Erie, Pennsylvania – † 2013, Los Angeles), kunstenaar en schrijver, startte in Antwerpen in 2010 een opzet van een museum dat een radicale kritiek is op de massieve verzameldrift en inhoudelijke oppervlakkigheid in het begin van de eenentwintigste eeuw. Het Dockers' Museum was initieel een onverdeelde eigendom waarbij enerzijds de objecten symbolisch behoren aan het museum als ondersteuner van publiek domein, en anderzijds de inzichten en de structuur aan de kunstenaar. Het thema is de dokwerker als personificatie van een overgangszone tussen schip en land, een dynamisch en vitaal grensgebied.

Door het overlijden van Allan Sekula in 2013 kwam het Dockers' Museum alsook Ship of Fools in beheer van M HKA en bleek de opzet van het museum meer dan 1.250 items te bevatten. De ambigue status en mogelijke onderverdelingen in diverse secties werpen de vraag op naar de manier waarop deze meerduidige collectie of 'anti-archief' vandaag te beheren, te tonen of te ontsluiten.

In een intense samenwerking tussen M HKA en de KU Leuven is een pilootproject opgestart waarbij het nieuwe veld van 'curatorial research' en een doorgedreven museaal -en praktijk gebonden onderzoek elkaar ontmoeten. Het onderzoeksproject is onderverdeeld in twee PHD trajecten waarbij theorie en praktijk elkaar doorkruisen. Vanuit het M HKA is een parallel traject opgestart betreffende inventarisatie, digitalisering, fotografie, structureren en beschrijving van Ship of Fools en Dockers' Museum. Naast een fysieke bewaring en archivering is er een uitvoerige databank ontwikkeld die het uitgangspunt zal vormen voor een nieuwe online 'catalogue raisonné'.

Barbara Dierickx – Musea en Wikidata

Packed vzw – Expertisecentrum Digitaal Erfgoed

In het najaar van 2015 voerde PACKED vzw samen met een zevental Vlaamse musea een project uit dat erop gericht was om data over (een selectie van) hun kunstwerken toe te voegen aan Wikidata. Iedereen is wel bekend met Wikipedia; Wikidata kan gezien worden als de achterliggende database die Wikipedia-artikels voedt.

Na 5 maanden is Wikidata door deze uploadactie aangevuld met informatie over 26.680 kunstwerken. Maar de eigenlijke toevoer van deze informatie was het laatste deel van een traject dat meer dan een jaar geduurd heeft. De musea hebben hun metadata opgeschoond, verrijkt met links naar externe autoriteiten en voorzien van persistente links (PID). De upload naar Wikidata is het sluitstuk van dit hele proces en draagt bij aan de terbeschikking stelling (en het hergebruik) van deze museuminformatie. In deze presentatie bekijken we dit hele projectproces en staan we ook stil bij het gegeven 'authority/autoriteit' binnen de Wikigemeenschap.

Pascal Ennaert – Hergebruik van museale data en de weg naar een gelaagd licentiemodel binnen de Vlaamse Kunstcollectie vzw

Vlaamse Kunstcollectie vzw

Door de Europese richtlijn hergebruik overheidsinformatie en de vertalingen ervan in Vlaamse decreten en uitvoeringsbesluiten moeten erfgoedactoren als musea, archieven en bibliotheken hun verzamelde content ter beschikking stellen van al wie daarom vraagt. Enkel het auteursrecht en de privacywetgeving zorgen voor de spreekwoordelijke uitzonderingen op de regel. De Vlaamse Kunstcollectie vzw (VKC) bereidt een datahub voor kunsthistorische musea voor. Bedoeling is zoveel mogelijk museale data open te stellen met een minimum aan voorwaarden. De VKC werkt hiertoe aan een gelaagd licentiemodel zodat hergebruikers weten waar ze juridisch aan toe zijn.

Hans Deraeve – De Wetenschappelijke uitgever als *facilitator* in een evoluerende omgeving

Brepols

De academische wereld is volop in verandering als gevolg van nieuwe technologische mogelijkheden en veranderende verwachtingspatronen. Alle betrokken partijen gaan op zoek naar een aangepaste invulling van hun traditionele rol.

Hoe gaat een wetenschappelijke uitgeverij, actief is in de humane wetenschappen, om met deze problematiek? Aan de hand van een korte terugblik op de eigen uitgeverservaring binnen de geesteswetenschappen, een verwijzing naar lopende projecten met een kunsthistorisch karakter en een reeks kritische vragen lichten we onze visie op de rol van de uitgever als blijvende creator van meerwaarde nu en in de toekomst toe.

Karen De Meyst – Omwenteling van een oeuvrecatalogus: Digitizing the Corpus Rubenianum Ludwig Burchard

Rubenianum

Het Corpus Rubenianum Ludwig Burchard is de catalogus die het hele oeuvre van Rubens beschrijft. Het bestaat uit 29 delen, die elk een specifiek thema behandelen. Deze boekdelen zijn gebaseerd op de notities van Ludwig Burchard (1886-1960), verrijkt met inzichten en onderzoek van de auteur van het boek. Momenteel is het project voor twee derde voltooid.

Het eerste corpusdeel werd in 1968 gepubliceerd in papieren uitgave. In 2013 kreeg ditzelfde deel een digitale publicatie met up-to-date informatie en meer illustraties. Dit geldt voor alle 22 volumes die in of voor het jaar 2000 verschenen zijn.

In samenwerking met het RKD wordt voor elk kunstwerk een digitaal record aangemaakt in de databank RKDimages. Sinds de start van het project in november 2013 zijn er ongeveer 5.000 records aangemaakt of bijgewerkt. Deze records geven de catalogusnotities uit het Corpus een digitale update met recente herkomstinformatie en een recente bibliografie. Ook kunstwerken die niet gekend waren voor of tijdens de publicatie van het Corpusdeel worden toegevoegd aan de digitale publicatie.

Sytske Weidema & Michiel Franken – The Rembrandt Database en A Corpus of Rembrandt paintings

RKD – Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis

The Rembrandt Database, www.rembrandtdatabase.org, toont uitgebreide kunsthistorische informatie en hoogwaardige beeld- en tekstdocumenten die voortkomen uit restauraties en technisch onderzoek naar Rembrandt-schilderijen. De Engelstalige website is gericht op een professioneel-wetenschappelijk publiek, maar is voor iedereen vrij toegankelijk. The Rembrandt Database is een samenwerkingsverband van het RKD en musea en onderzoeksinstituten, en wordt financieel ondersteund door de Andrew W. Mellon Foundation in New York.

Sinds de start van het project in 2008 zijn er meer dan 10.000 documenten aan de database toegevoegd, van 200 schilderijen uit 25 collecties wereldwijd. Een onderzoeksdocument is bijvoorbeeld een röntgenfilm, restauratieverslag of verfmonster. De kunsthistorische informatie betreft gegevens over het schilderij, herkomst, tentoonstellingen, bibliografie en onderzoeks- en restauratiegeschiedenis.

De informatie wordt zeer uitgebreid ingevoerd in Adlib dat binnen het RKD wordt gebruikt om op gestandaardiseerde wijze uiteenlopende gegevens over kunstwerken te ontsluiten. Gegevens over onder meer literatuur en technisch onderzoek kunnen binnen deze database aan de kunstwerkinformatie worden gekoppeld.

Tussen 1969 en 2014 hebben kunsthistorici, verenigd in het Rembrandt Research Project (RRP), een oevrecatalogus van schilderijen van Rembrandt samengesteld. Dit heeft geresulteerd in zes monumentale delen van *A Corpus of Rembrandt paintings* die tussen 1982 en 2014 in druk verschenen. Sinds vorig jaar zijn de eerste vijf delen van dit *Corpus* online beschikbaar via de Rembrandt Database. Hoewel het zowel in het *Corpus* als in de Rembrandt Database om schilderijen van Rembrandt gaat, verschilt het uitgangspunt van deze twee projecten: waar het RRP op basis van uitvoerig onderzoek tot een oordeel wilde komen over het auteurschap van traditioneel tot het oeuvre van Rembrandt gerekende schilderijen, doet de Rembrandt Database geen uitspraken over eigenhandigheid, maar presenteert verschillende opvattingen die er over het auteurschap bestaan.

In de nabije toekomst is het de bedoeling dat het *Corpus* lichter gaat draaien op de site, waar de huidige versie vrij zwaar en daardoor slechter toegankelijk is. Daarnaast wordt het momenteel aangeboden als platte tekst in pdf-formaat, maar in de toekomst zouden we het graag aanbieden als integraal onderdeel van de database op kunstwerkniveau. En tot slot willen we ons, ondanks goede overeenkomsten met de uitgever, nog verder verdiepen in de copyrights van onder meer de afbeeldingen die voorkomen in deze publicatie.

Erik Buelinckx & Bart Fransen – Het KIK Online: BALaT en Friedländer 3.0

KIK – Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium

In deze presentatie worden enkele innovatieve projecten getoond waarmee het KIK zich inzet enerzijds voor de ontsluiting van zijn bestaande documentatie over het Belgische kunstpatrimonium (circa 700.000 foto's van zo'n 415.000 objecten) en anderzijds voor de ontwikkeling van online applicaties bij nieuw onderzoek, waarvan de resultaten niet langer (of niet enkel) gepubliceerd worden in boekvorm. De online producten die in deze presentatie behandeld worden zijn: BALaT (Belgian Art Links and Tools); de subdatabanken 'Groepsvertoon' en 'Barokke Retabels' die fungeren als online bijlage bij publicaties in boekvorm; de volwaardige e-publicatie 'Frames and Supports' en tenslotte de nieuwe databank van het Studiecentrum Vlaamse Primitieven, getiteld Friedländer 3.0, die geldt als een derde, digitale uitgave van Early Netherlandish Painting (1967-1976), het referentiewerk bij uitstek over de 15de- en 16de-eeuwse schilderkunst.

